

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ГАЛУЗІ

CONCEPT OF FORMATION OF THE COMPETITIVENESS MANAGEMENT SYSTEM

В статті розглянуто концепцію управління конкурентоспроможністю промислової галузі з позиції економічних процесів, які відбуваються на мікро-, мезо- та макрорівні. Сукупність первинних елементів галузі розглядається як складна економічна система. Галузь досліджується з позицій мікро- та макроекономічного підходів, визначаються особливості аналізу мезоекономічних систем. В роботі визначено сукупність галузевих факторів конкурентоспроможності у вигляді чотирьох підгруп: природних, економічних, демографічних і ринкових чинників. Концептуальні положення управління конкурентоспроможністю промислової галузі розглянуто на методологічному, методичному, інструментальному, модельному та організаційному рівнях. Принципово новим є використання різнорівневих чинників конкурентоспроможності та їх зв'язок з рівнем розвитку економіки країни в цілому.

Ключові слова: концепція управління, промисловість, конкурентоспроможність галузі, управління конкурентоспроможністю, мезорівень.

В статье рассмотрена концепция управления конкурентоспособностью промышленной отрасли с позиции экономических процессов, которые происходят на микро-, мезо- и макроуровне. Совокупность первичных элементов отрасли рассматривается как сложная экономическая система. Отрасль исследуется с позиций микро- и макроэкономического подходов, определяются особенности анализа мезоэкономических систем. В работе определена совокупность отраслевых факторов конкурентоспособности в виде

четырёх подгрупп: природных, экономических, демографических и рыночных факторов. Концептуальные положения управления конкурентоспособностью промышленной отрасли рассмотрены на методологических, методических, инструментальных, модельном и организационном уровне. Принципиально новым является использование разноуровневых факторов конкурентоспособности и их связь с уровнем развития экономики страны в целом.

Ключевые слова: концепция управления, промышленность, конкурентоспособность отрасли, управления конкурентоспособностью, мезоуровень.

The purpose of the study is to formulate the concept of industrial competitiveness management from the point of view of economic processes occurring at the micro, meso and macro levels. The set of primary elements is proposed to be considered as a more complex system. The industry is studied from the perspective of micro- and macroeconomic approaches, the features of the analysis of mesoeconomic systems are determined. The work defines a set of industry competitiveness factors in the form of four subgroups: natural, economic, demographic and market factors. The conceptual provisions for managing the competitiveness of the industrial sector are considered at the methodological, methodological, instrumental, model and organizational level. Fundamentally new is the use of multilevel competitiveness factors and their relationship with the level of development of the country's economy as a whole.

Key words: management concept, industry, industry competitiveness, competitiveness management, meso level.

УДК 338.45.01

Кухно С.А.

Донецький державний університет
управління

Постановка проблеми. Економіка України як матеріальна база являє собою складний комплекс галузей, серед яких особливе місце належить промисловості. Промисловість – основа матеріального виробництва. Вона має вирішальний вплив на розвиток продуктивних сил і виробничих відносин. Найважливішим аспектом промислової політики держави є структурна політика, яка передбачає виділення пріоритетних напрямків промислової діяльності, секторів або галузей, розвиток яких необхідно, у першу чергу, в силу їх впливу на економічну ситуацію в цілому.

Промислова галузь являє собою сукупність суб'єктів господарської діяльності, які розробляють і (або) виробляють продукцію (виконують роботи та надають послуги) певних видів, які мають однорідне споживче чи функціональне призначення.

Конкурентоспроможність галузі є проміжним етапом між успіхом підприємства та процвітанням

країни. Завдяки цілісності та розвиненості галузі, компанії отримують можливість вийти на світовий ринок і діяти відповідно до глобальної стратегії, в основі якої лежить унікальна конкурентна позиція. У той же час, наявність конкурентоспроможних підприємств, галузей створює основу для конкурентоспроможності країни та підвищення якості життя її населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у дослідження проблем управління конкурентоспроможністю галузей зробили такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як М. Портер, Р. Фатхутдінов, Д. Лук'яненко, О. Беззубченко І. Должанський, М. Шевченко [1-6] та інші. Разом з тим багато аспектів залишаються не досить обґрунтованими. Зокрема, науковці по-різному інтерпретують поняття «конкурентоспроможність галузі» залежно від того, на яких саме детермінантах формування цієї характеристики економічного суб'єкта. Але питання конкуренції економічних

систем мезорівня розглянуті, на наш погляд, недостатньо повно.

Постановка завдання. Метою дослідження є формування концепції управління конкурентоспроможністю промислової галузі з позиції економічних процесів, які відбуваються на мікро-, мезо- та макрорівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах загострення конкуренції як на внутрішньому так і зовнішньому ринках стала очевидна взаємозалежність конкурентоспроможності підприємств від інституційної структури та соціального клімату, що склалися на макрорівні. У свою чергу, параметри конкурентних переваг на національному рівні можна свідомо вибрати в рамках позначених обмежень і створити їх за допомогою цілеспрямованих дій підприємств та уряду. Такий підхід відображає як взаємодія рівнів конкурентоспроможності, так і вплив на функціонування системи зовнішнього середовища.

Сукупність первинних елементів слід розглядати як більш складну систему, не обмежуючи рамками досліджень, які застосовуються до її первинних ланок. У середині галузевого комплексу формуються специфічні взаємовідносини більш складної природи, ніж схожість виробничих характеристик складових елементів, і, крім того, галузевої комплекс як відособлена система, підпадає під вплив зовнішніх факторів з боку навколишнього економічного середовища. Важливо відзначити, що зв'язки між окремими рівнями формування конкурентоспроможності посилюються.

З позицій мікроекономічного підходу галузь можна розглядати як сукупність первинних елементів – підприємств і організацій, що функціонують в межах макроекономіки і об'єднані за продуктовою ознакою (рис. 1).

З точки зору мезоекономіки існує можливість розглядати галузевої комплекс як елемент системи взаємодії галузевих комплексів, наприклад, суміжних регіоні. Система мезорівня в даному випадку

переходить територіальні обмеження та будується за критерієм приналежності до єдиної організаційної та технологічної спільності. Оскільки мова йде про економічну систему, то, згідно з принципами побудови систем, метою її утворення є сукупність соціальних, економічних, екологічних, технічних, технологічних та інших показників, відповідно до яких формуються ресурси системи.

Розглядаючи галузевої комплекс в контексті макроекономічного підходу, можна говорити про нього, як про керовану підсистему мезорівня національної економіки (рис. 2). З цієї точки зору вплив на галузевий комплекс внутрішніх чинників відбувається опосередковано, через вплив на систему управління галуззю в цілому.

Сукупність галузевих факторів (мезорівень) можна представити у вигляді чотирьох підгруп: природних, економічних, демографічних і ринкових. Ці фактори тісно пов'язані між собою, хоча і відрізняються за своєю сутністю. Значення окремих факторів залежить від специфіки галузі, а іноді і від специфіки підгалузей, тобто фактори, які в одних галузях є ключовими, в інших виявляються другорядними. Більш того, один і той же фактор на різних стадіях технологічного процесу в галузі діє з різною інтенсивністю. Співвідношення між факторами, ступінь їх значимості змінюється в міру розвитку науки і техніки.

Конкурентоспроможність галузі – це обумовлене економічними, соціальними, політичними та іншими факторами становище галузі та її окремих товаровиробників на внутрішньому і зовнішньому ринках; базується перш за все на конкурентоспроможності галузевих продуктів і на здатності її господарюючих суб'єктів брати участь в змаганні з реальними або потенційними конкурентами за споживача на галузевому ринковому сегменті.

Конкурентоспроможність галузі передбачає наявність в ній:

- раціональної галузевої структури;

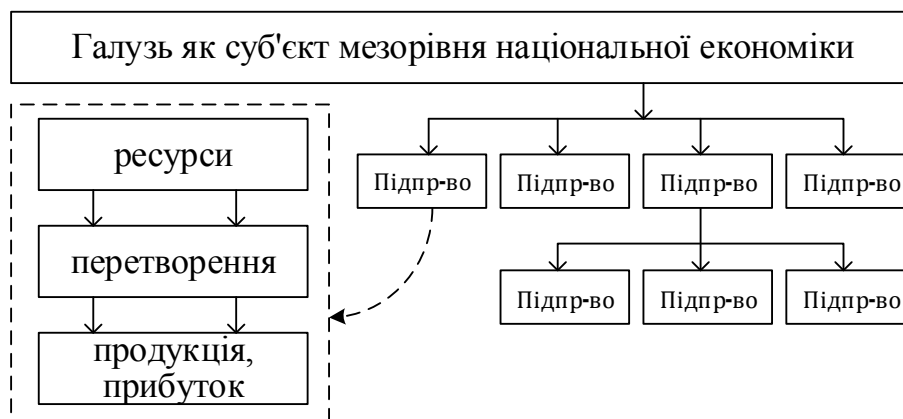

Рис. 1. Внутрішня структура галузі (мікропідхід)

– групи висококонкурентних підприємств-лідерів, що підтягують інші підприємства галузі до свого рівня;

– налагодженої дослідно-конструкторської, прогресивної виробничо-технологічної бази;

– розвиненою галузевою інфраструктурою;

– гнучкої системи науково-технічного, виробничого, матеріально-технічного і комерційного співробітництва як всередині галузі, так і з іншими галузями в країні та за її межами;

– хорошою маркетинговою підготовкою у виробників і збутової ланки та досвіду активної та продуманої ринкової діяльності.

Реалізація експортних можливостей безпосередньо залежить від її конкурентоспроможності, що дозволяє виділити критерії визначення конкурентоспроможності галузі на зовнішньому ринку.

Перший критерій – наявність природно-конкурентних переваг – відрізняє галузь, зумовлює її лідируюче положення на ринку, характеризує експортні можливості.

Другий критерій – наявність значного науково-технологічного доробку – є основою для просування продукції, що випускається на ринок.

Пропонується розглядати такі фактори конкурентоспроможності галузі, як геополітичний, інноваційний, освіта та наука, інформаційна інфраструктура, імідж країни (табл. 1). Використання названих критеріїв дозволить врахувати у виборі конкурентоспроможних галузей такі обставини, коли конкурентоспроможність може забезпечуватися за ціновими або за технічними характеристиками.

Фактично конкуренція носить примусовий характер, змушуючи виробника під загрозою

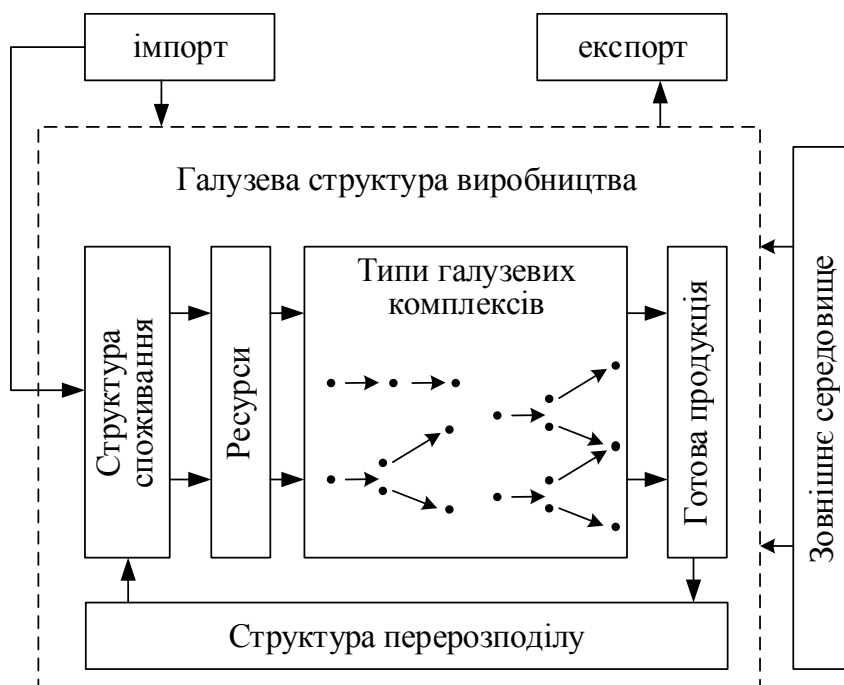

Рис. 2. Галузеве виробництво як система мезорівня (макропідхід)

Таблиця 1

Фактори, що формують конкурентоспроможність галузі

Рівні впливу	Фактори впливу
1. Макрорівень	- державна економічна політика; - національна законодавча база, яка формує економіко правові умови функціонування і захищеність вітчизняного товаровиробника; - зовнішня політична незалежність і безпеку; - внутрішня політична і соціальна стабільність
2. Мезорівень	- природні-ресурсний потенціал галузі; - економічний потенціал і економічна політика; - трудовий потенціал регіону; - галузеві споживчий ринок
3. Мікрорівень	- виробничі фонди і розвиненість технологій; - фінансові ресурси; - управлінсько-організаційні ресурси; - маркетингові політика і фактори попиту.

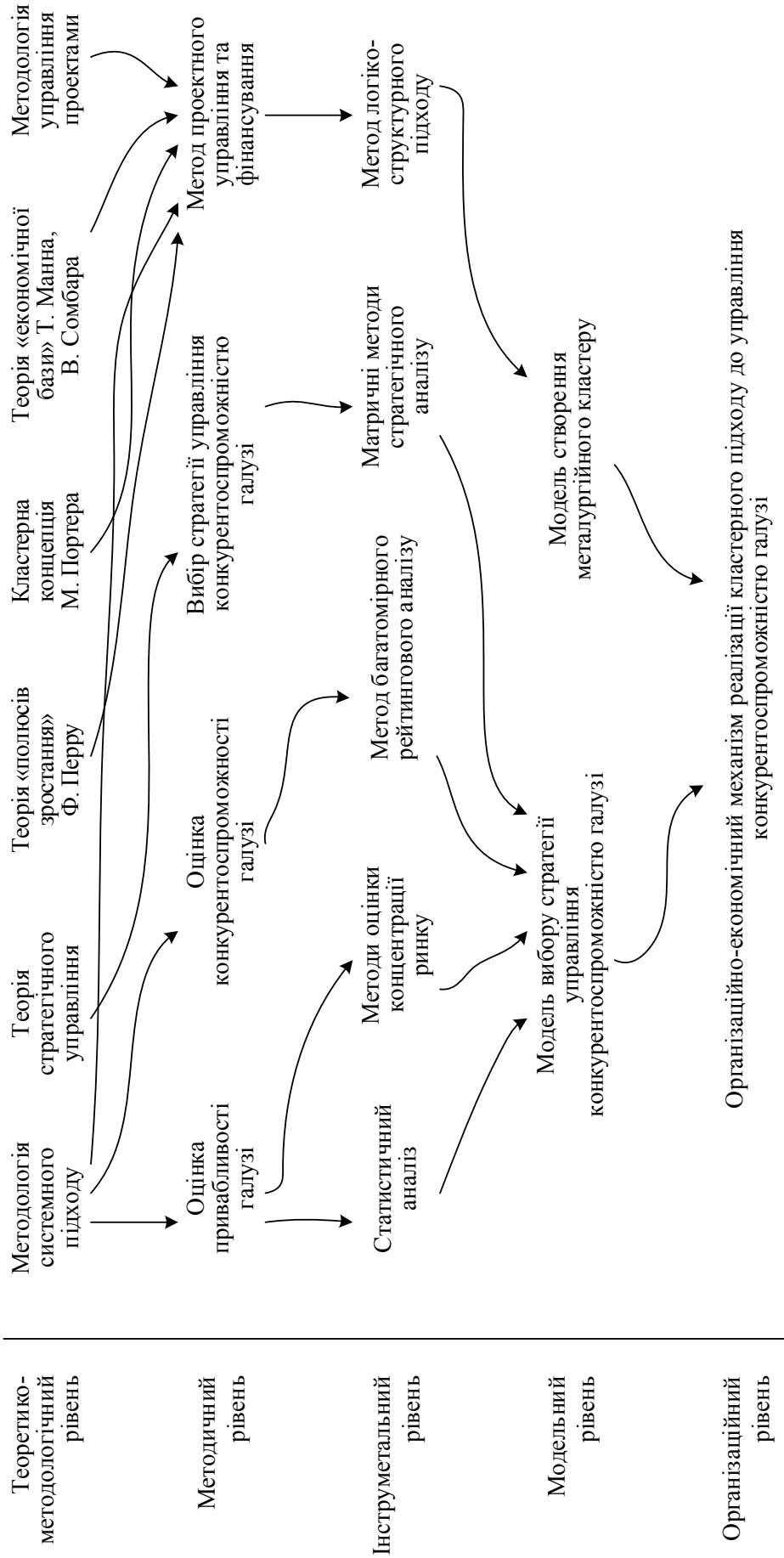

Рис. 3. Концептуальні положення управління управління конкурентоспроможністю галузі

витіснення з ринку невпинно займатися системою якості та конкурентоспроможністю своїх товарів, а ринок об'єктивно і суворо оцінює результати їх діяльності.

Управляти конкурентоспроможністю означає забезпечення оптимального співвідношення названих складових, спрямування основних зусиль на вирішення завдань підвищення якості продукції, зниження витрат виробництва, підвищення економічності та рівня обслуговування.

Концептуальні положення управління конкурентоспроможності галузі представлені на рис. 3. Можна припустити, що конкурентоспроможність галузі розкриваються в обсязі продажів продукції підприємств по відношенню до обсягу продажів суб'єктів господарювання інших аналогічних галузей. У свою чергу високий рівень продажів залучає інвестиції, що в свою чергу формує новий рівень конкурентоспроможності, тобто проявляється ефект мультиплікатора. Обсяг продажів дозволить найбільш елементарно дати оцінку стану конкретного суб'єкта господарювання по відношенню до аналогічних в будь-якій галузі функціонування.

Висновки з проведеного дослідження. Концепція управління конкурентоспроможністю галузевих промислових комплексів на основі клас-терного підходу передбачає аналіз економічних процесів на макро-, мезо- та мікрорівня та оцінювання їх впливу на рівень конкурентоспроможності систем.

Принципово новим є використання аналітичних показників конкурентоспроможності та їх зв'язок з рівнем розвитку економіки країни в цілому. Це дозволяє на практиці управляти з одного боку конкурентоспроможністю України на зовнішньому

ринку, з іншого – конкурентоспроможністю підприємств галузевого комплексу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Беззубченко О.А. Оцінка конкурентоспроможності галузей національної економіки в умовах глобалізації. Економічний простір. 2009. № 21. С. 85-93.
2. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
3. Ковалець Б.М. Теоретико–методологічні підходи до трактування сутності конкурентоспроможності галузі. Наукові записки. Серія «Економіка». 2010. Вип. 13. С. 335-341.
4. Портер М. Международная конкуренция. М.: Международные отношения, 2003. 463 с.
5. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. М. : ИНФРА–М, 2000. 312 с.
6. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Антонюк Л.Л. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку. К. : КНЕУ, 2006. 529 с.
7. Шевченко М.М. Комплексний метод оцінки конкурентоспроможності галузей промисловості України в умовах інтернаціоналізації. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Харків: НТУ «ХПІ». 2004. №26. С. 21-29.
8. Коськовецька Н.М., Скоробогатова Н.Є. Конкурентоспроможність галузі в умовах інтеграційних процесів. Актуальні проблеми економіки та управління. 2016. № 10. URL: http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/66917/pdf_24
9. Алиев З.Т. Конкурентоспособность в эпоху глобализации. Власть. 2009. № 2. С. 34-37.
10. Завьялов П.С. Проблемы международной конкурентоспособности товаропроизводителей и пути их решения. Маркетинг. 2001. № 5. С. 21-32.